

Dat afară de la „Literatura și Arta”

Abia am apucat să trăiesc în comunism și a venit libertatea!

Pe bune, am fost o generație predestinată. Altele se lansau în epoca unui Secretar General al Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și tot pe timpul domniei lui se pensionau. Cel mult, puteau să mai prindă un al doilea Secretar General. Noi am absolvit facultatea în 1982, iar în următorii trei ani, trei Secretari Generali au dat ortul popii! Cum să nu crezi într-o misiune specială a generației noastre?!

Aceea de a consfinți sexul la birou, de pildă.

Vă spun, am avut până astăzi vreo patru locuri de muncă în comunismul decrepit și cam tot atâtea *joburi* în capitalismul sălbatec. Numai la „Literatura și Arta” nu a fost posibil sexul la birou, dar asta pentru că am lucrat acolo în perioada în care *perestroika* încă nu ajunsese la Chișinău.

În anul 1987, redactorul-șef Dabija m-a alungat de la „Literatura și Arta” pe motiv că „am îndrăznit să-l contrazic în redacție pe Ivan Grosu de la Comitetul Central”. De fapt, m-a concediat pentru că, dacă mai rămâneam pe acolo, nimic nu m-ar fi împiedicat să fac sex la „Literatura și Arta”. Numai așa puteai aduce *perestroika* în redacția noastră!

Fiindcă m-am angajat la Uniunea Teatrală, acolo am lăsat-o să triumfe!

S-a întâmplat într-un an de grație, în veci gloriosul 1989. Așa este, anul Revoluției de catifea din Cehoslovacia, anul unificării Germaniei și anul revoluției române.

Anul când am făcut pentru prima dată sex la birou!

Bețele libertății

O să vă spun cum s-a întâmplat.

Începutul l-am pus la primele mitinguri pro-*perestroika* de la Teatrul de Vară. Aveau atâta succes, încât se petreceau și iarna la Teatrul de Vară. Iar în primăvara lui 1989 ne-am mutat în centrul capitalei, în Piața Biruinței, acolo unde foarte curând aveam să ne atingem scopul, acela de a intra în vizorul miliției. Ne băgam peste tot unde puteam mânca bătaie: la Comitetul Central, lângă Ministerul de Interne, în fața monumentului lui Lenin.

Milițienii aveau motorașe subsuoară, ai fi zis, și ne turnau bastoane în cap cu nemiluita.

„Democratizoare”, li se spunea, nu știu de ce, acestor bețe negre și masive cât niște tractoare sovietice. Cică erau „din cauciuc”, dar nu elasticitatea era calitatea lor de bază. Inflexibile și neînduplecate ca și regimul, așa erau!

Când am descoperit pentru prima dată milițienii cu bastoane în Chișinău, ce șoc a fost! Așa ceva nu mai văzusem decât la televizor, la polițiștii din Vest. Ce căutau ele, oare, pe la noi?

Nici milițienii nu păreau foarte împrieteniți la început cu atributele inedite. Nu știau să le mânuiască, le doseau după picioare, le purtau demonstrativ de mijloc, nu de mână. Ideea că miliția sovietică este prietena poporului le intrase în cap poate mai profund decât nouă, și acum se simțeau trădați de cei care îi dotaseră cu ciomege. Când nu puteau fi văzuți, făceau uz de ele pe post de scărpinătoare ori se împungeau între ei. Așa se mai distrau, milițienii.

Într-un cuvânt, se purtau astfel, de parcă bastoanele acestea erau ultimul lucru la care cetățenii trebuiau să se

gândească. Aveai impresia că sunt gata în orice moment să le arunce, pe ascuns, sub primul tufiș mai stufos întâlnit.

Teatrul acesta însă nu avea cum să ne inducă în eroare. Cât luptase cu bandiții și cu spionii, miliția noastră se descurcase foarte bine fără așa ceva. Acum se împăunase cu ele și era clar că nu băieții răi sunt cei vizați. Noi, tipii cumiți și educați, eram ținta.

Ne-a fost atât de rușine pentru statul nostru.

Nu avea deloc nevoie de așa ceva, eram destul de speriați și fără spectacole din astea. Frica era atât de temeinic înșurubată în ființa noastră, eram atât de blânzi și de apatici. Bine, să zicem că i-am părut obraznici și a avut ideea să ne cumițească. Ar fi putut, cel puțin, prevedea o versiune de bastoane așa, mai soft, niște bastonașe mai tandre, pentru început, deci ceva mai uman.

Nu, s-a gândit din start la o chestie mortală!

Între starea de prieten și cea de dușman, statul nostru ne sugera că nu acceptă compromisuri. La fel ca și tații paranoici, care, agasați de copiii lor, nu iau în calcul ideea unei discuții sau a unei palme la fund, ci se reped direct la bătă, statul nostru dezaxat recurse și el la soluția extremă.

Bastoanele văzute în premieră ne-au dat, pe de altă parte, senzația reconfortantă a unui mic triumf. Un stat care obișnuia să facă toate măgăriile pe ascuns, cu armele bine camuflate, acum le scosese la vedere. Își dezgolise, de fapt, slăbiciunea.

Bețele acestea au fost, dacă vreți, primele vestitoare ale libertății.

Era mai bine, firește, să fii loial regimului, aveai numai de câștigat, cu puțină lingușeală te alegeai și cu medalii.

Dacă ieșeau în piață să pui întrebări incomode, poftim, te tratau cu bastoane ucigașe.

Cu un buzdugan negru din astea puteai omorî și un cal, darămite un democrat!

Alegerea, cum vedeți, nu era foarte vastă: ori medalii la piept, ori ciomege în cap.

(Mai târziu, aflat în străinătate, aveam să văd cum arată bastonașele polițiștilor din vest. Adevărate prietene ale popoului, în comparație cu dușmănoasele măciuci sovietice.)

Lungi de aproape un metru, groase de trei centimetri, acestea erau – și aici e latura lor pozitivă – destul de incomode pentru cei ce le mânuiau. Ca să-ți faci elan să-l plesnești pe un derbedeu de demonstrant cu o bâță din astea, era nevoie de spațiu, nu glumă. Și, fiindcă bravii milițieni nu-l aveau întotdeauna la dispoziție, se alegeau ei înșiși, de cele mai multe ori, cu o grămadă vânătaii provocate de colegi ori de propriul baston.

Se autoflagelau, domnule, ca proștii!

Să fim de acord, așadar, că nici milițienilor nu le-a fost foarte ușor. Nici ei nu au fost scutiți de șocuri. Obișnuiți să aibă de a face cu bandiți și recidiviști, acum erau siliți să-i înfrunte pe niște oameni cu care nici superiorii lor nu știau cum să se poarte. Noi nu-i înjuram, vorbeam frumos, rosteam cuvântări. „Ce dracu să le faci ăstora, oftau derutați milițienii, cum să le dai în cap?” Mai ales că se găsea câte unul dintre noi care, pur și simplu, le zdrobea inimile. „Cum de îndrăznești să dai în mine, le zicea, dai în părinții tăi!” Fiți de acord, așa ceva nu prea auzi din gura unor bandiți.

Le-a fost foarte greu, într-un cuvânt, milițienilor la început. În timp însă lucrurile nu au stat pe loc, iar mâna

de milițian s-a rafinat. I-a costat niște eforturi, dar până la urmă au știut să te pocnească astfel, încât să simți că, totuși, te respectă.

Nu a durat însă. Cum mitingurile se înmulțeau, iar neobositul KGB nu uita să tot infiltreze provocatori, rafinamentul a fost aruncat la lada de gunoi. Iar când s-au făcut „polițiști”, milițienii au epuizat toate rezervele de respect. Acum dădeau în noi mai rău decât în bandiți, și asta pentru că nu le inspiram nicio frică, iar polițiștii îi respectă doar pe cei de care se tem.

Un pantof pierdut în busculadă

La mitingul de la 12 martie 1989 din Piața Biruinței, miliția noastră încă nu învățase să ne bată ca lumea cu bastoanele, iată de ce aveau să intre în acțiune militarii. Și s-a produs prima ciocnire istorică a demonstranților cu armata lângă Comitetul Central, în urma căreia s-au înregistrat pierderi masive de agrafe, nasturi și șepci. Eu, cu tocmai un pantof rătăcit în busculadă, mă puteam liber considera martir al neamului.

Mi-l pierdusem pe lângă Karl Marx și Friedrich Engels, într-un cuvânt. Vreau să spun, lângă picioarele monumentului celor doi, o compoziție sculpturală din fața CC, care îi reprezenta pe conducătorii proletariatului mondial stând solemn la taclale pe o bancă de bronz. Lângă încălțăminteaa unuia dintre titani îmi voi fi abandonat, probabil, pantoful maroniu cu bot turtit și „cu platformă”, parcă-l văd și astăzi.

Ce se întâmplase, de fapt?

Totul a început în Piața Biruinței, unde vreo treizeci de mii de fani ai *perestroikăi* ne adunaserăm la monumentul lui Lenin, mult mai mulți decât alte dăți și de aceea atent monitorizați de o armată de milițieni, postați între noi, Lenin și Casa Guvernului.

Nu mai văzusem atâta miliție adunată la un loc!

Mitingurile erau o chestie de import, nici noi, nici oamenii legii nu aveam habar ce trebuie să facem, nu exista un scenariu stabilit dinainte, nici oratori numiți. Dacă am fi avut un microfon, cel puțin, la dispoziție, energiile mulțimii puteau fi canalizate cumva. Spre vociferarea unor slogane, de pildă, spre o coerență a protestului. În lipsa mijloacelor tehnice, tot ce puteam face era să articulăm sunete din epoca premergătoare celei în care omul a început să vorbească. Huiduieli, flueirături, strigăte, mârâituri, țipete, chiote, tropăit, fluturat din pumni.

Așa a început democrația la noi.

Fiindcă inițiativa ne aparținea, regula era simplă: trebuia să străpungem filtrele de milițieni, să ajungem la tribună, locul sfânt rezervat lui Grossu și Biroului Politic, de unde să ne lăsăm evacuați cât mai spectaculos.

Era o scenă atât de bizară aceea în care niște milițieni se încăierau cu unul dintre ai noștri. Nu făcea deloc parte dintre cele pe care le vezi în fiecare zi, avea ceva de film, iată de ce privesc în tăcere și dădea fiori de fiecare dată. Numai că, în loc să-l aresteze pe cetățean ori să-l împuște, cum te-ai fi așteptat, milițienii îl aruncau, pur și simplu, de pe parapet. Aici, frisoanele treceau în extaz.

Peste doar câteva luni, la 27 august, în aceeași piață, se va fi desfășurat „cu voie de la miliție”, Marea Adunare Na-

țională, și atunci la tribună va fi urcat, nestingherită, toată crema patrioților moldoveni.

Pe care nu îmi amintesc să-i fi văzut la ciomăgeala din 12 martie!

Și la 12 martie puteai sta, la o adică, la acea tribună vreo trei secunde, dar numai cu condiția să accepți niște pumni de milițian în figură. Micul culoar dintre statuia lui Lenin și parapetul tribunii era un fel de loc sacru, acolo nu avea acces decât Biroul Politic, dar și acela de două ori pe an – la 7 noiembrie și la 1 mai.

Părea un fel de fragment din mausoleul lui Lenin, adus special de la Moscova, având înmagazinat în el, ai fi zis, ceva din moaștele conducătorului proletariatului mondial, un deget de la picior sau, poate, câteva șuvițe de păr. Și când, în spațiul acesta, destinat „faraonilor”, în locul mutrelor de beton din Biroul Politic, își făcu apariția, la un moment dat, mutra caraghioasă a unuia dintre protestatari, a fost ca un scurtcircuit. Ne-a săgetat pe toți!

Și, brusc, tribuna cu tot cu Lenin s-a desacralizat în ochii noștri și nu a mai fost decât un banal morman de piatră! Ne-am simțit ca și aspirați printr-o țevă uriașă spre tribuna aceea! Era fascinant să vezi cât de ușor te poți face erou: trebuia să urci acolo și, obligatoriu, să te lași evacuat de milițieni. Numai așa, o porție bună de aplauze și ovații îți era asigurată!

Odată îmbrâncit unul de-ai noștri, milițienii tăbărau asupra altuia, în timp ce primul urca din nou în ovațiile noastre.

„U-u-u!... Fiu-u-u!...”

Bună chestie!